

Збірник наукових праць викладачів та молодих науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка: Матеріали наукової конференції викладачів та молодих науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка з нагоди Днів науки та 30-річчя діяльності аспірантури // за заг. ред. Галини Киричук, Тетяни Боцян, Інеси Новіцької. Вип. 1. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка. 2022

Ганна Хворова,

Кандидат педагогічних наук наук, доцент,
Професор кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

akhvorova@ukr.net

Людмила Котлова,

Кандидат психологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри загальної, вікової та педагогічної психології,

kotlova.lo@i.ua

Сергій Котловий,

Кандидат педагогічних наук наук, доцент,
доцент кафедри соціальних технологій

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ ДЕННОГО ДОГЛЯДУ ЗА ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

За даними Міністерства соціальної політики і Міністерства охорони здоров'я станом на 01.01.2020 р. в Україні проживає 163 886 дітей з інвалідністю, з них близько 10 % або 16 тис. дітей мають інвалідність підгрупи А (особи з виключно високою мірою втрати здоров'я, надзвичайною залежністю від постійного стороннього догляду, допомоги або диспансерного нагляду інших осіб і які фактично не здатні до самообслуговування). Здебільшого такі діти перебувають вдома з одним батьків, який не має можливості працювати та самореалізуватися, або в закладах інституційного догляду. Обидва варіанти не передбачають соціалізації таких дітей, включення їх у життя суспільства нарівні з іншими дітьми [1].

Для обґрунтування актуальності створення та розвитку соціальних та освітніх послуг для дітей з інвалідністю та їх родин доцільно використовувати досвід інших країн, та проведені наукові дослідження, які висвітлюють важливі аспекти підтримки сімей людей з інвалідністю. Р. Wang & С. А. Michaels, 2009

[2] дослідили потреби батьків, що виховують дітей з важким ступенем інвалідності у КНР та можливості їхньої соціальної підтримки.

Це описове дослідження збило кількісні та якісні дані про 368 сімей у Народній Республіці Китай, які виховували дітей з вираженими вадами розвитку, дозволило оцінити наявні потреби сімей, доступні їм опори, деякі відмінності в усвідомленні потреб та підтримки між матерями та батьками, деякі відмінності в потребах та пов'язану з ними необхідність підтримки сімей з інвалідністю в дитини. Дані свідчать про те, що китайські сім'ї з дітьми з важкими вадами розвитку відчують потребу в більшій кількості громадських послуг, інформації та сімейній/соціальній підтримці. Сім'ї дітей з аутизмом, як правило, повідомляли більше потреби в інформації та підтримці, ніж батьки дітей з вадами розумового розвитку або фізичними вадами.

Якісний аналіз відповідей на відкриті питання про додаткові потреби говорить про те, що сім'ї відчують потребу в більшій кількості професіоналів з навичками навчання дітей з важкою інвалідністю; потреба в більшій кількості соціальних послуг, які допоможуть сім'ї дати раду з дитиною з інвалідністю; потреба в більшій поінформованості суспільства та підтримці з боку уряду; потреба в працевлаштуванні, підтримці у самостійному дорослому житті, створенні систем підтримки дорослих людей з інвалідністю; та потреба в більших можливостях для інклюзії, соціалізації та участі у житті громади.

Хоча в останні роки у політиці щодо фінансування сімей та дітей з обмеженими можливостями відбулися позитивні зміни, принаймні в кількох економічно багатих регіонах (наприклад, Пекін, Гуанчжоу), не всі сім'ї прагнуть прийняти нову політику. Показовою в цьому сенсі є ситуація, під час конференції в Пекіні, де зібрано деякі дані для цього дослідження, кілька батьків заявили, що вони відмовилися від надання додаткового доходу (пособія) для сімей з дітьми з інвалідністю через занепокоєння та страх щодо «офіційного запису» про інвалідність дитини. Автори дослідження вважають, що, в основному, це занепокоєння пов'язано з усвідомленням стигматизації інвалідності в Китаї.

Станом на кінець 2021 р. у відділенні надання соціальних послуг в умовах денного перебування комунальної установи «Центр надання соціальних послуг Новопокровської селищної ради» отримують денний догляд дітей з інвалідністю 35 дітей, яким було проведено наступні заходи: 230 занять з вчителем-логопедом, 268 занять з вчителем-реабілітологом, 134 сеансів з масажу, 67 з ЛФК, 107 групових заходів, організація дозвілля та ігрової діяльності всіма спеціалістами відділення – 634 заходи. Відвідувати відділення отримувачі соціальних послуг почали з лютого 2021 року.

Для надання соціальних послуг відділенням за потреби залучається психолог Центру, який проводить психологічне консультування, підтримку, діагностику, корекцію, психотерапію, реабілітацію отримувачам соціальних послуг відділення, проводить психолого-педагогічну корекцію з урахуванням індивідуальних потреб, психолого-профілактичну роботу з дітьми, їх батьками, та особами з інвалідністю. В роботі використовує такі методики як: психокорекція, казко-, ігро-, музико-, пісочна терапії, виховні бесіди, тренінги, тощо. За вказаний період 14 дітям психологом було надано: 11 психологічних консультувань, 17 індивідуальних психологічних діагностик, 4 групові психологічні діагностики, 84 занять, щодо корекції психологічного стану та поведінки, 4 зустрічі з батьками стосовно психологічної підтримки дитини з інвалідністю; 4 особам з інвалідністю було надано: 7 групових психологічних діагностик, а також 2 родини отримали 16 психологічних консультувань.

Крім цього, відділення надання соціальних послуг в умовах денного перебування з 20 серпня до 30 листопада 2021 року приймає участь в апробації проекту нового Державного стандарту соціальної послуги денного догляду дітей з інвалідністю, що дозволить при його реалізації покращити якість надання цієї послуги. Працівники відділення постійно проходять навчання та підвищують свою кваліфікацію, беруть участь в супервізіях, ведуть особові справи отримувачів соціальних послуг, журнали та іншу документацію, яка стосується роботи відділення, постійно вивчають практику інших надавачів соціальних послуг за напрямом денного догляду дітей з інвалідністю, застосовують в роботі

різноманітні методики щодо розвитку дітей, проводять роз'яснювальну роботу з батьками дітей, які отримують соціальну послугу, щодо набутих дітьми навичок та вмінь і підтримання їх в домашніх умовах для закріплення та ефективності результатів розвитку дітей. Постійно проводяться засідання міждисциплінарної команди для оцінювання потреб отримувачів соціальних послуг, перегляду та коригування їх індивідуальних планів, поточного оцінювання результатів, складання та коригування графіку відвідування та підвезення дітей до відділення автотранспортом Центру. Працівники відділення також здійснюють супроводження дітей під час їх підвезення до відділення та до місця їх проживання.

Документи, які супроводжують надання соціальної послуги денного догляду для дітей з інвалідністю, обов'язково мають містити: договір з батьками/отримувачами послуги; оцінювання потреб дитини з інвалідністю в догляді; психолого-педагогічне оцінювання розвитку дитини; індивідуальну програму розвитку.

Воркшопи для фахівці з педагогічного супроводу денного догляду охоплювали методичні рекомендації та практичні справи з наступних питань:

- особливості різних типів індивідуальних потреб дітей, які входять в неоднорідну групу дітей з важкими та множинними порушеннями розвитку; поняття «депривація», її види та наслідки; принципи розвивального догляду та їх реалізації в таких аспектах, як типи середовища, події в житті дітей, необхідне обладнання, виконання рутинних повсякденних справ та набуття дітьми самостійності, спеціально організовані заняття для дітей з інвалідністю, які отримують послугу денного догляду.

- сучасне розуміння сутності розладів аутичного спектру, потреб та можливостей людей з низкофункціональним та високофункціональним аутизмом та завдання їх педагогічного супроводу в процесі надання послуги денного догляду; загальне уявлення про основні актуальні методики та шляхи психолого-педагогічної допомоги при аутизмі; підходи до організації важливих

режимних моментів та спеціально організованих занять при наданні послуги денного догляду дітям з аутизмом.

- поняття родинно-центрованого підходу та супроводу родини з інвалідністю; психологічні стадії адаптації до ситуації батьківства дитини з порушеннями розвитку; компетентне батьківство щодо дітей з інвалідністю, його складові, рівні батьківської компетентності, компетентна взаємодія фахівців з батьками дітей з інвалідністю; поняття про індивідуальний профіль дитини та родини; етапність формування та розвитку взаємодії фахівця (психолога) з родителем, практичні поради по взаємодії фахівців з батьками дітей з інвалідністю, аналіз та обговорення відеофрагментів взаємодії фахівців з батьками.

- приклад організації взаємодії фахівців з батьками з метою формування навички самообслуговування методами АВА-терапії; таблиця збору даних щодо навичок самообслуговування; приклад компетентної взаємодії фахівців з батьками: протокол формування туалетної навички, завдання батьків, завдання фахівців, побудова співпраці фахівців з батьками у процесі формування побутових навичок методами АВА-терапії; практичне вивчення кейсів з дітьми, які отримують соціальну послугу денного догляду у громаді та їх батьками.

Актуальні завдання педагогічного супроводу денного догляду дітей з інвалідністю потребують нових підходів до створення організаційно-педагогічних умов цього процесу, розробки алгоритмів педагогічної діагностики та впровадження індивідуальних програм розвитку дитини, оскільки педагогічний супровід денного догляду не може бути здійснений тими засобами та за тими програмами, що були розроблені для спеціальної освіти. На часі є розробка методичних рекомендацій для відділень денного догляду та спеціально організоване підвищення кваліфікації педагогічних фахівців, що працюють з дітьми з інвалідністю в умовах надання соціальної послуги денного догляду.

Список використаних джерел та літератури

1. Хворова Г., Онуфрик М., Майорова Н. Центр (відділення) денного догляду для дітей з інвалідністю: нормативно-правове забезпечення,

адміністрування, психолого-педагогічний супровід, підтримка компетентного батьківства: інформаційно-методичний посібник / Фонд соціального захисту інвалідів ; Громадська організація «Родина». Київ, 2020. 56 с.

2. P. Wang and C. A. Michaels. Chinese Families of Children With Severe Disabilities: Family Needs and Available Support. *Research & Practice for Persons with Severe Disabilities*, 2009, Vol. 34, No. 2, 21–32.